

Tystnadsplikt viktig del av föreningsdemokratin

Bostadsrättsjuridik - Jörn Liljeström är advokat på LEX advokatbyrå. Han har arbetat med bostadsrättsfrågor i femton år.

Inte sällan kräver medlemmar att föreningens styrelse ska informera ingående om bakgrunden till olika beslut som fattas. I många fall är det varken möjligt eller önskvärt, ibland till och med rent skadligt.

Eftersom det inte finns klara bestämmelser i lag att hänvisa till kan det som styrelseledamot vara svårt att förklara varför det i vissa fall inte går att informera om vad som händer på styrelsemöten.

Hänvisar man till tystnadsplikten som skäl så kan det ifrågasättas; ”i vilken paragraf står det?”. Enskild medlem hänvisar vidare ofta till ”offentlighetsprincipen” eller påstår att det skulle finnas någon annan allmän rätt att få veta allt och som skulle vara starkare än tystnadsplikten.

Motivet bakom kraven kan skifta mellan en ambition att samla underlag för kritik av styrelsen i syfte att vinna en eller annan föreningspolitisk poäng, eller en vilja att kontrollera att styrelsen gör ett bra jobb enligt den aktuella medlemmens bedömning. Då är en pedagogisk förklaring till varför styrelseledamöter i vissa fall inte får sprida information vidare på sin plats.

Tystnadsplikten behövs inte bara för att undvika att enskilda medlemmars eller föreningens intressen skadas, utan även för att styrelseledamöterna sinsemellan ska våga yttra sig öppet och därmed kunna genomlysna frågor på ett bra sätt. Om styrelseledamöter behövde befara att det som sägs i styrelserummet sprids så försämrar kvalitén på besluten då styrelsen inte kan eller törs belysa alla vinklar (inte de känsligaste i alla fall), vilket leder till att beslutet fattas på sämre underlag än vad som annars vore möjligt.

Vid spridning av information från styrelserummet riskerar styrelsen att bli ett forum för olika intressen som lobbar för sin sak. Den person utanför styrelsen som kräver insyn kräver ofta i nästa steg även inflytande - utan att behöva bära ansvaret för de beslut som fattas. Det finns då risk för att styrelsen påverkas av annat än uppdraget som gavs vid årsstämman. Det finns risk att för styrelsen påverkas av enskilda särintressen och får svårare att i allt agera endast med föreningens bästa för ögonen.

Tystnadsplikten är alltså en viktig del av de demokratiska spelreglerna. Styrelsen väljs för att hantera föreningens löpande angelägenheter. Enskild medlem utövar sitt inflytande vid årsmöte, inte genom löpande kontakter med styrelsen. De beslut som styrelsen fattar under året kan granskas från varje vinkel vid den årliga föreningsstämman, bl a inom ramen för frågerätten inför beslut om godkännande av årsredovisning.

Om stämman skulle finna att styrelseledamöterna kan ha skadat föreningen kan stämman välja att inte bevilja ansvarsfrihet, vilket innebär att föreningen förbehåller sig rätten att kräva ersättning för ekonomisk skada från enskilda styrelseledamöter. Även om styrelseledamöter inte fattat beslut till skada för föreningen kan det av annan anledning vara så att stämman inte längre har förtroende, och då kan stämman välja nya ledamöter till styrelsen. Under tiden mellan stämmorna kan en minoritet, det räcker med en tiondel, av medlemmarna kalla till extrastämma i viss fråga.

Det kan röra sig om granskning genom extern granskningsman, utseende av ny styrelse eller bara ett önskemål om att beslut ska fattas i viss fråga. Föreningens revisor har kontinuerligt funktionen som ”vakthund” och kan slå larm om konstiga beslut fattas. Jag har ovan nämnt några av de kontrollfunktioner som existerar för att visa att det finns tillräcklig kontroll av styrelsens arbete trots att medlemmarna inte har rätt till annan information än vad gäller de styrelsebeslut som berör dem själva.

Om vi istället för rådande ordning med tystnadsplikt skulle ha fri informationsspridning, som någon form av kontrollmedel, skulle en mängd negativa bieffekter inträda. Exempelvis att enskilda medlemmar söker "köra från baksätet" och fortlöpande skaffar sig kontroll över vad som avhandlas i styrelserummet samt även med olika medel söker påverka de beslut som fattas. Vidare skulle en minoritet som sett sig besegrad vid årsstämman ändå kunna utöva makt (den makt föreningsstämman vägrat dem) genom att påverka styrelsen direkt. En sådan ordning skulle helt undergräva föreningsdemokratin. Tystnadsplikten är ett effektivt skydd mot att styrelsen förvandlas från en effektiv beslutsfattare med föreningens bästa för ögonen till ett forum där olika intressenter försöker få gehör för sina särintressen.

De styrelseledamöter som inte förstår vikten av tystnadsplikten bör avträda förtroendeuppdraget, och om de ej gör det frivilligt bör extrastämma inkallas för deras entledigande. Tystnadsplikten följer av styrelsens ansvar att väl vårda föreningens angelägenheter (till exempel vad avser upphandling, framtidsplaner eller överväganden för problemhantering vid tvist) och därutöver även vårda enskilda medlemmars intresse av att inte få för dem känslig information spridd (till exempel information om bristande betalning, bristande skötsamhet eller rentav avhysning). Tystnadsplikten följer av allmänna föreningsrättsliga principer och har samma innebörd som tystnadsplikten inom övriga delar av associationsrätten; även bolagsstyrelser har tystnadsplikt.

Bland det som finns reglerat finns vissa "spår" till tystnadsplikten i andra paragrafer. Som exempel kan nämnas att enskild styrelseledamot är personligt ansvarig för den skada han/hon vållar föreningen vid fullgörande av uppdrag, till exempel genom att bryta mot sin tystnadsplikt på sätt som leder till skada (jfr 13 kap 1 § Lag om ekonomiska föreningar). För att bedöma omfattningen av tystnadsplikten i en bostadsrättsförening kan vi inte enbart titta på situationer som leder till skadestånd eller straff (till exempel trolöshet mot huvudman), utan vi måste "vända på steken" och fråga oss vilken information medlem eller annan kan kräva att föreningens styrelse lämnar ut. Medlem har rätt att ta del av beslut som berör medlemmen. Vidare finns rätt för medlem att erhålla utdrag ur lägenhetsförteckningen (9 kap 11 § Bostadsrättslagen).

Vem som helst, även annan än medlem, kan begära att få ta del av medlemsförteckningen (9 kap 9 §). Denna behöver då ej skickas utan endast hållas tillgänglig genom att personen får läsa "från pärmen" på föreningens kontor. I samband med årsstämma finns även rätt att få frågor beträffande styrelsens handhavande av föreningens angelägenheter besvarade och även rätt att få ett fullständigt beslutsunderlag i de frågor som ska avgöras av stämma.

Bostadsrättsföreningar omfattas inte av offentlighetsprincipen. Endast det allmänna (staten inklusive olika statliga organ och myndigheter, landstingskommun, kommun) är skyldig att tillhandahålla all information som inte är belagd med sekretess. Av det skälet saknas rätt att ta del av något annat än de exempel som angivits ovan. En rekommendation är att bostadsrättsföreningar ständigt arbetar med att sprida förståelse för hur föreningen bäst arbetar.

Tystnadsplikten kan ställas på sin spets om föreningen hamnat i rättsprocess. Det finns då ofta medlemmar som ifrågasätter och vill ha detaljerad information om hur styrelsen avser driva frågan med mera. Ibland kan sådan intresserad medlem ha blivit kontaktad av motparten och ombedd att "luska lite". Hur bör då styrelsen svara? Sådär kanske: "Vi har blivit stämnda och vi kan inte röja något angående handläggningen på grund av tystnadsplikt."

Det är viktigt att inte sprida information eftersom läckor ibland finns och allt som kommer till motpartens kännedom sedan kan användas för att skada föreningen. Styrelsen lämnar rapport när tvisten är avslutad. Intill dess får ni lita på att styrelsen gör sitt bästa." Trots att styrelsen saknar skyldighet att ge allmän information är det naturligtvis lämpligt att så ändå sker i form av infoblad, hemsida eller på annat sätt som inte är alltför tidskrävande eller betungande för styrelsen.

I regel kan föreningen informera om alla beslut som inte kan vara till skada för föreningen eller någon annan, och som inte heller innebär att man röjer vad som förevarit i styrelserummet. Man kan även informera allmänt om vad som är 'på gång' och vad som annars planeras. Det är viktigt att

ha en informationspolicy som innebär att ingen information läcker förrän det är klart att den kan spridas till alla.